

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії та філософії
Кафедра історії України
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

«Затверджую»

Голова приймальної комісії
СумДПУ імені А.С. Макаренка
проф. Ю.О. Лянной
«13» Березня 2020 р.

**Програма фахового вступного іспиту
з історії України за спеціальностями: 014 Середня освіта
(Історія), 032 Історія та археологія (на основі ОКР Молодший
спеціаліст)
Ступінь – бакалавр**

Розглянута на засіданні приймальної комісії

«28» лютого 2020 року

Протокол № 5

Суми 2020

Програма фахового вступного випробування з історії України для вступу на навчання за ступенем «Бакалавр» денної та заочної форм навчання за спеціальностями: 014 Середня освіта (Історія), 032 Історія та археологія (на основі ОКР Молодший спеціаліст)

Ухвалена на засіданні кафедри історії України
«27» лютого 2020 р. протокол № 7

Завідувач кафедри

_____ проф. В.С. Бугрій

Голова фахової атестаційної комісії

_____ доц. О.В. Вовк

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступне випробування з історії України має на меті виявити теоретичні знання, уміння та практичні навички абітурієнтів, які вступають до бакалаврату Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка за спеціальностями: 014 Середня освіта (Історія), 032 Історія та археологія (на основі ОКР Молодший спеціаліст).

Програма вступного випробування з історії України вміщує повний змістовий компонент базового курсу цієї дисципліни, що складає основу фахових знань передбачених для вивчення та засвоєння відповідно до вимог програми ступеню «Бакалавр» зі спеціальностей 014 Середня освіта (Історія), 032 Історія та археологія.

Вимоги до знань і умінь абітурієнта. Основними цілями вивчення курсу історії є формування у студентів основ історичного мислення, універсальних і глибоких знань з української історії, умінь професійно використовувати їх у навчально-педагогічній і суспільно-політичній діяльності, а також виховання патріотизму й активної позиції у справі формування громадянського суспільства в Україні, утвердження у їх свідомості загальнолюдських цінностей гуманізму та демократизму.

Учасник вступного випробування з історії для здобуття ступеня «Бакалавр» на базі ОКР Молодший спеціаліст повинен **знати:**

- основні процеси, явища та факти історії України;
- проблеми етногенезу українського народу;
- витоки становлення й розвитку державності як історичної форми організації суспільства, зокрема, української державності;
- особливості соціально-економічних і політичних процесів в Україні в різні періоди історичного розвитку;
- характерні риси становлення політичної системи українського суспільства;
- культурологічні проблеми української історії, взаємовплив культур;

- місце історичних особистостей в суспільстві та їх вплив на історичний процес;
- передумови, причини та характер впливу зовнішньополітичного фактору на внутрішні процеси в Україні, їх міжнародний статус;
- основні тенденції розвитку України на сучасному етапі;
- концептуальні підходи української та зарубіжної історіографії до вивчення проблем історії України.

Учасник вступного випробування з історії для здобуття ступеню «Бакалавр» на базі ОКР Молодший спеціаліст повинен **вміти**:

- застосовувати отримані теоретичні знання про методологію та методи історичних досліджень, володіти та вільно використовувати методи історичних досліджень;
- вільно оперувати категоріально-понятійним апаратом історії;
- розкривати суть та закономірності історичних суспільно-політичних та економічних явищ, виокремлювати їх складові частини та ознаки, аналізувати причини та наслідки;
- встановлювати зв'язки між історичними подіями;
- давати обґрунтовану об'єктивну оцінку історичним діячам та явищам;
- визначати та характеризувати основні тенденції розвитку історичного процесу;
- працювати з історичними документами;
- розкривати суть та закономірності соціально-економічних та педагогічних явищ;
- надавати можливість оволодіння експериментальними методиками історичних та історико-методичних досліджень та методами обробки і аналізу експериментального матеріалу із застосуванням комп'ютерної техніки.

Структура вступного випробування. Вступне випробування з історії України проводиться у формі усного екзамену. Екзаменаційні білети вміщують два питання, що охоплюють теоретичний зміст і повний навчальний компонент курсу історії України.

Критерії оцінювання теоретичних знань та практичних умінь і навичок.

Оцінювання відповідей абітурієнтів на усному вступному випробуванні з історії проводиться за 200 бальною шкалою оцінювання, від 0 – 99 – іспит вважається не складеним; від 100 – 200 – складеним. Кількісна та якісна характеристика виявлених теоретичних знань та практичних умінь і навичок вступників передбачає чотири рівні: **1-99 балів; 100-149 бали; 150-179 балів; 180-200 балів**. Оцінка знань проводиться за наступною шкалою:

Кількісна характеристика рівня	Характеристика відповідей абітурієнта
1-99 балів	Відповідь на питання білету не повністю відповідає змісту програмного матеріалу і свідчить про нерозуміння абітурієнтом основних його положень. Наявна повна відсутність уміння міркувати.
100-149 балів	Відповідь на питання білету вірна, але неповна. Абітурієнт в цілому володіє фактичним матеріалом, але не у повному програмному обсязі, не вміє аналізувати події і явища, робити обґрунтовані висновки. Відповідь не має узагальнюючого характеру, допускаються окремі помилки і неточні формулювання.
150-179 балів	Відповідь на питання білету вірна і ґрунтовна (але не максимально повна) відповідь на запитання, у якій абітурієнт використав відомі йому фактичні знання, базові історичні поняття, виявив здібність до аналізу історичних подій, вміння робити необхідні висновки. При цьому, відповідь не носить узагальнюючого характеру, містить окремі неточності і несуттєві помилки.
180-200 балів	Відповідь на питання білету є повна, вірна, ґрунтовна і аргументована. Теоретично правильний і логічно обґрунтований виклад матеріалу, при якому абітурієнт повно і глибоко використав відомі йому фактичні знання, виявив здібність аналізувати історичні події і факти, давати оцінку історичним постатям, робити висновки і узагальнення з чітким їх формулюванням. Обов'язковим елементом відповіді є знання базового категоріального апарату і вміння оперувати основними історичними поняттями.

Зміст програми з історії України

Найдавніші часи. Початки людської цивілізації на території України. Час появи людини на території України. Виникнення родового ладу. Виникнення землеробства і скотарства. Трипільська археологічна культура: хронологічні рамки, територія, господарство, побут, суспільний лад, етнічний склад населення. Кіммерійці. Скіфи. Сармати. Взаємовплив землеробських і скотарських систем. Вплив грецьких міст-держав Причорномор'я на етнічні та соціальні процеси в регіоні. Територія розселення праслов'ян. Давні слов'яни. Велике слов'янське розселення III – VI ст. н. е. Найдавніші письмові свідчення про слов'ян (антів, венедів, склавинів). Виділення східнослов'янських племен, їх розселення. Господарські заняття східних слов'ян у VI – VIII ст.: поширення орного землеробства; розвиток ремесла; виникнення міст; торгівля; Волзький та Дніпровський торгові шляхи. Розклад первіснообщинного ладу. Сусідська община. Племінні союзи. Переддержавні утворення у східних слов'ян: династія Кия; Аскольд і Дір; дулібо-волинський союз; Куявія, Славія і Артанія за арабськими джерелами. Обряди і вірування східних слов'ян у дохристиянську добу.

Київська держава (Русь-Україна). «Норманська теорія» походження Київської держави. Легенда про призначення варягів. Роль норманського елемента в історії України-Русі. Об'єднання східнослов'янських племен навколо Києва. Формування території Київської держави. Соціально-економічний розвиток Русі IX – XI ст. Зростання продуктивних сил у сільському господарстві. Ремесло. Торгівля. Міста. Стани феодальної верхівки. Розряди феодально-залежного населення. Політичний, державний і адміністративний устрій Київської держави. Система князівської влади. Суд і право. «Руська Правда». Внутрішня і зовнішня політика київських князів. Боротьба Русі з зовнішньою загрозою. Феодальна роздробленість Русі. Причини дроблення Русі. Подальший розвиток сільського господарства, ремесла, торгівлі. Князівства Середнього Подніпров'я у XII – першій половині XIII ст.: Київське, Чернігово-Сіверське, Переяславське. Послаблення Києва. Боротьба з половцями.

Галицько-Волинська держава – правонаступниця Київської держави.

Галицько-Волинське князівство в домонгольський період. Утворення Галицько-Волинського князівства. Роман Мстиславич. Боротьба князівської влади з боярською опозицією і втручаннями сусідніх держав. Данило Галицький. Битва на р. Калці. Батієва навала. Залежність Галицько-Волинського князівства від Золотої Орди. Боротьба Д. Галицького проти монголо-татарських орд. Коронація Д. Галицького. Галицько-Волинське князівство наприкінці XIII – на початку XIV ст. Династія Даниловичів. Відносини з Угорщиною, Польщею і Литвою.

Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (друга половина XIV – перша половина XVI ст.). Перехід Волині, Чернігово-Сіверщини, Поділля і Київщини з Переяславщиною під владу великих князів литовських. Причини швидкого включення українських земель до складу Великого князівства Литовського. Повалення влади золотоординських ханів. Битва на Синіх Водах та її історичне значення. Боротьба Польщі, Литви й Угорщини за галицько-волинські землі. Включення Буковини до складу Молдовського князівства. Литовсько-руська держава XIV ст. Литовсько-польські унії XIV – XV ст. Кревська унія 1385 р. Остаточне закріплення за Польщею Галичини (1387 р.). Зміни в адміністративно-територіальному та політичному устрої Галичини під іноземним пануванням. Островська унія 1392 р. Битва на Ворсклі 1399 р. Грюнвальдська битва та участь у ній руських воїнів. Городельська унія 1413 р. Посилення влади литовських феодалів на Україні. Князівська влада й органи центрального і крайового управління. Ліквідація українських князівств. Захоплення Польщею Західного Поділля. Адміністративно- територіальний устрій українських земель у другій половині XIV – першій половині XVI ст. Російсько-литовські взаємини у XV – першій половині XVI ст. Приєднання Чернігово- Сіверської землі до Московської держави. Відокремлення Кримського ханства від Золотої Орди і перетворення його на васала Туреччини. Втрата Литвою Південної України. Турецько-татарські напади на Україну 1482–1569 рр. Завоювання Туреччиною Молдовського князівства з Буковиною і Бессарабією. Соціально-економічні відносини в Україні наприкінці XIV – у першій половині XVI ст. Стан сільського господарства. Розвиток ремесла.

Цехове ремесло. Промисли: залізоробний, солеварний, будницький, винокурний, та ін. Торгівля. Рівень розвитку товарно-грошових відносин в українських землях. Міста. Магдебурзьке право. Перехід до панщинно-фільваркового господарства. «Устава на волоки» та волочна поміра Сигізмунда II Августа. Наступ панства на селянську общину. Обезземелення і покріпачення селян. Початкові етапи закріпачення селянства України. Суспільні верстви. Князі і пани. Бояри-шляхта. Консолідація класу феодалів у другій половині XV ст. і розширення його привілеїв. Шляхетські права і привілеї XV – XVI ст. Розряди селян. Повинності селян.

Українські землі у складі Речі Посполитої. Причини укладення Люблінської унії. Загарбання Польщею Київщини, Волині, Брацлавщини. Унітарний акт 1569 р. Державний і політичний устрій Речі Посполитої. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у другій половині XVI – першій половині XVII ст. Органи королівської влади і шляхетського самоуправління на українських землях. Розширення прав шляхти в Україні. Захоплення Польщею Чернігово-Сіверщини (1618 р.). Поширення фільваркового господарства: причини, етапи, наслідки. Юридичне оформлення кріпосного права. Литовський статут 1588 р. Повинності селян. Розряди селянства. Берестейська церковна унія. Криза православної церкви у XVI ст. Наступ католицької церкви. Діяльність ордену єзуїтів в Україні. Братства. Собор у Бересті 1596 р. Боротьба проти унії. Релігійна полеміка. Відновлення вищої православної церковної ієрархії в Україні у 1620 р. Реформи П.Могили. Києво-Могилянська колегія. «Статті для заспокоєння руського народу».

Виникнення українського козацтва. Запорозька Січ. Походження назви «козак». Передумови формування козацтва як суспільного явища. Перші документальні згадки про українських козаків. Перші козацькі ватажки. Д. Байда-Вишневецький. Територія формування українського козацтва. Козацька колонізація Запоріжжя. Територіальні межі Запорозьких Вольностей. Господарські заняття і громадський устрій козацтва. Уходництво. Козацький зимівник як господарська одиниця. Козацьке звичаєве право. Козацькі клейноди

Визвольна війна українського народу середини XVII ст. під керівництвом Б.Хмельницького. Причини, характер та рушійні сили Визвольної війни.

Б.Хмельницький. Підготовка повстання. Розгром коронних військ в урочищі Жовті Води. Корсунська битва. Розгортання повстанських рухів влітку 1648 р. Розгром польсько-шляхетських військ під Пилявцями. Облога Львова і Замостя. Зустріч армії Хмельницького у Києві. Ліквідація польсько-шляхетського режиму. Створення народної армії. Кордони та адміністративно- територіальний устрій Гетьманщини. Органи влади і управління. Зміна статусу православної церкви. Зовнішня політика Б.Хмельницького. Союз з Кримським ханством. Ідея турецького протекторату. Посилення зв'язків з Росією. Переговори з польськими комісарами в Переяславі на початку 1649 р. А. Кисіль. Відновлення воєнних дій у 1649 р. Облога Збаража. Зборівська битва. Зборівський договір. Становище в Україні після Зборівського договору. Похід Хмельницького в Молдову 1650 р. Наступ польсько-шляхетських військ на початку 1651 р. Бої під Красним і Вінницею. Битва під Берестечком. Білоцерківський договір. Розгром польсько-шляхетського війська під Батогом. Наступ польсько-шляхетських військ на Правобережжі на початку 1653 р. Молдовський похід 1653 р. Бої під Жванцем. Жванецька угода. Переговори Б.Хмельницького з російським урядом. Рішення Земського собору в лютому 1651 р. і жовтні 1653 р. в українському питанні. Посольство В.В.Бутурліна. Переяславські переговори. Складання присяги цареві Олексію Михайловичу. «Березневі статті» 1654 р. Доля Переяславського договору 1654 р. Війна України і Росії з Польщею 1654–1656 рр. Похід Б.Хмельницького на Правобережну Україну. Бої під Охматовим (Дрижиполе). Порушення царським урядом Переяславських угод. Початок війни Росії зі Швецією. Віленське перемир'я 1656 р. Протипольська коаліція України, Семиграддя і Швеції. Зносини Б.Хмельницького зі шведським королем. Монархічні прагнення Б.Хмельницького.

Гетьманщина другої половини XVII – XVIII ст.: кордони, адміністративно-територіальний поділ, політичний устрій. Адміністративно-політичний устрій Лівобережжя. Обмеження влади лівобережних гетьманів. Розширення повноважень російських воєвод. Підпорядкування української церкви Московській патріархії. Слобідська Україна: заселення, адміністративний устрій, управління. Статус Запорожжя.

Українські землі у другій половині XVII ст. «Руїна». Розкол українського суспільства у другій половині XVII ст. Наростання соціальних суперечностей
Боротьба старшинських груп. І. Виговський та його внутрішня і зовнішня політика. Виступ М.Пушкаря і Я.Барабаша проти І. Виговського. Гадяцька угода 1658 р. Опір російським воєводам. Розгром воєводських військ під Конотопом. Гетьманування Ю.Хмельницького. Переяславські статті 1659 р. Чуднівська кампанія. Слободищенський трактат. Розкол Гетьманщини. П.Тетеря. «Чорна рада» 1663 р. Гетьманування І.Брюховецького. Батуринські статті 1664 р. і Московські статті 1665 р. Андрусівський мир 1667 р. Війна П.Дорошенка з Польщею 1667 р. Повстання в Лівобережній Україні 1668 р. Виступ І. Брюховецького проти Москви. Похід П. Дорошенка на Лівобережну Україну. Його боротьба з П.Суховієм і М. Ханенком. Гетьманування Д. Многогрішного. Глухівські статті 1669 р. Протурецька політика П. Дорошенка. Бучацька угода 1672 р. Чигиринські походи 1677–1678 рр. І. Сірко. Зречення П. Дорошенка. Ю. Хмельницький – «князь України». Бахчисарайська угода 1681 р. Журавненський мир 1699 р. «Вічний мир» 1686 р. Остаточне закріплення розчленування України. Гетьманування І.Самойловича. Коломацькі статті 1687 р. Кримські походи 1687 і 1689 рр. Азово-дністровські походи 1695–1696 рр.

Поступова ліквідація української автономії у складі Російської держави у XVIII ст. Україна в період Північної війни. Гетьманування І.Мазепи. Перехід І.Мазепи на бік шведського короля. Зруйнування російськими військами Батурина, інших міст і сіл України. Зруйнування Запорозької Січі у 1709 р. Полтавська битва. І. Скоропадський. П.Орлик та його Конституція. Похід П. Орлика на Правобережну Україну. Прутський похід Петра Іі Прутський договір 1711 р. Обмеження повноважень гетьманів та посилення контролю за їх діяльністю. Малоросійська колегія. Перше скасування гетьманства. П. Полуботок. Гетьманування Д. Апостола. Друге скасування гетьманства. Правління гетьманського уряду. Гетьманування К. Розумовського. Ліквідація гетьманства на Лівобережжі. Друга Малоросійська колегія. Запорізьке козацтво після 1709 р. Кам'янська Січ. Олешківська Січ. Заснування Нової Січі, її розташування і устрій. Адміністративний і військовий

устрій Запорозьких Вольностей в період Нової Січі. Господарство і соціальні відносини періоду Нової Січі. Наступ царизму на Вольності Війська Запорізького. Доля українського козацтва у зв'язку зі зруйнуванням Запорозької Січі (1775 р.). Задунайська Січ. Чорноморське козацтво. Катеринославське козацьке військо (1787–1796). Кримськотатарське козацьке військо (1784–1796). Заснування Кубанського козацтва.

Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій наприкінці XVIII – на початку XX ст.: адміністративно-територіальний устрій, регіональний поділ, чисельність та склад населення. Ліквідація козацьких полків на Лівобережжі і Слобідській Україні. Остаточна ліквідація старшинсько-козацької системи управління і козацького війська. Утворення намісництв. Територіальні надбання Росії після війни з Туреччиною 1768–1774. Приєднання Північного Причорномор'я та Приазов'я до Російської імперії. Колонізація Південної України. Роздачі земель на Півдні України царським урядом. Утворення поміщицьких латифундій. Іноземні селяни-колоністи. Адміністративне управління іноземних поселенців. Заснування нових міст. Приєднання Правобережної України до Російської імперії. Участь Росії в поділах Польщі. Включення до складу Російської імперії Правобережжя, Західної Волині і Західної Білорусі. Адміністративні реформи на Правобережжі. Приєднання Галичини і Буковини до Австрійської імперії. Статус українських територій у складі Австрійської імперії та їх становище наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст. «Королівство Галичини і Лодомерії». Округ Буковина. Закарпаття у складі Угорського королівства. Загальні тенденції демографічної та соціальної динаміки населення регіонів Наддніпрянської України. Чисельність населення. Особливості національного складу суспільства. Зміни в соціально-становій структурі України. Особливості етносоціальної структури українського суспільства у складі Австрійської імперії в кінці XVIII – першій половині XIX ст. Чисельність населення та загальні відмінності його соціального й національного складу. Шляхта: магнати, шляхта-пани, дрібнопомісна шляхта, загородова шляхта, безземельна шляхта. Селянство: приватне і державне. Міщани та інші соціальні групи.

Соціально-економічний розвиток Наддніпрянської України у XIX – на початку XX ст. Аграрні відносини і селянське питання в Україні наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Криза кріпосницької системи. Інвентарна реформа. Розвиток вівчарства. Товарність поміщицького господарства. Панщина. Урочна система. Місячина. Оброк. Поміщицька мануфактура. Криза кріпосницької системи господарювання. Селянство Західної України. Сільське господарство західноукраїнських земель. Селянська проблема в революції 1848 р. Скасування панщини. Характер і динаміка розвитку промисловості й торгівлі України в кінці XVIII – першій половині XIX ст. Початок технічного перевороту. Розвиток мануфактури. Цукроварні. Металургія. Кам'яновугільне виробництво Донбасу. Промислове виробництво на західноукраїнських землях. Гуральництво та пивоваріння як основні галузі промисловості. Шкіряна і соляна промисловість. Металургійна промисловість. Сірчанодобувна та деревообробна промисловість. Поява цукроварної промисловості. Внутрішня і зовнішня торгівля. Форми торгівлі. Предмети торгівлі. Україна в системі всеросійського товарного ринку. Економічна політика російського царизму в Україні у пореформений період. Залишки кріпосництва. Викупні платежі. Аграрне перенаселення. Розшарування українського села: майнове, соціальне. Категорії селянства. Гірничорудна промисловість другої половини XIX ст. Формування Криворізького промислового району. Кам'яновугільна промисловість. Залізничне будівництво і його наслідки. Металургія. Машинобудування. Умови промислового перевороту в машинобудуванні. Сільськогосподарське машинобудування. Цукроварна промисловість. Виникнення монополій. Міста й торгівля. Форми внутрішньої торгівлі: ярмаркова, стаціонарна, базарна, біржова. Зовнішня торгівля. Розвиток промисловості. Наддніпрянська Україна в господарській системі Російської імперії початку XX ст. Розвиток промисловості на Наддніпрянщині. Економічна криза 1900–1903 рр. Монополізація промисловості. Проведення століпінської аграрної реформи в Наддніпрянській Україні.

Суспільно-політичне життя в Україні у XIX – на початку XX ст. Особливості початкового етапу національного відродження в Україні.

Автономістські ідеї в середовищі козацько-старшинських родин. Активізація патріотичної, наукової, культурно-просвітницької діяльності нового дворянства на початку XIX ст. «Збирання спадщини». Роль «Енеїди» І. Котляревського, «Записок о Малороссии» Я.Марковича, «Історії Русів» у національному відродженні. Декабристські організації в Україні. Повстання Чернігівського полку. Масонський рух. Діяльність полтавської масонської ложі «Любов до істини». Харківський університет як осередок громадського руху. Вплив Польського повстання 1830–1831 рр. на Україну. Особливості початкового етапу національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця». «Весна Народів» в західноукраїнських землях. «Головна Руська Рада». Національне відродження на Буковині та Закарпатті. Відкриття Київського університету. «Кирило-Мефодіївське товариство». Громадівський рух в 60–70-х роках XIX ст. «Київська громада» 60-х рр. М. Костомаров, П. Куліш, В. Білозерський. Журнал «Основа» та його гурток. Громадівський рух в 70–90-х роках XIX ст. Наступ реакції на український рух у 70-ті рр. Молоді громади. «Братерство тарасівців». «Декларація віри молодих українців». Створення Всеукраїнської безпартійної організації. Загальноросійський і польський визвольні рухи в Наддніпрянській Україні (друга половина XIX ст.). Польське повстання 1863 року і його поширення на Правобережну Україну. Революційне народництво в Україні. Земський ліберально-опозиційний рух. Парламентське життя на західноукраїнських землях і українське питання. Старорусини (русофіли, москофіли). Народовці на Західній Україні. І.Франко і радикальний рух. Виникнення та діяльність українських політичних партій в Австро-Угорщині. Русько-українська радикальна партія. Українська національно-демократична партія. Українська соціал-демократична партія. Політизація українського національного руху на Наддніпрянщині. Виникнення та діяльність українських політичних партій. Революційна українська партія. Українська соціал-демократична «Спілка». Українська соціал-демократична робітничка партія. Українська демократична партія. Українська радикальна партія. Українська демократично-радикальна партія. Українська народна партія. Утворення Товариства українських поступовців.

Україна у Великій війні 1914–1918 рр. Українське питання» в планах держав австро-німецького блоку та Антанти. Головні воєнні дії на території України в 1914–1916 рр. Активізація суспільно-політичного руху в умовах Світової війни. Русифікаторська політика на окупованих Східній Галичині і Північній Буковині. Українські січові стрільці. Радикалізація українського національного руху в роки Великої війни.

Українська революція 1917–1921 рр. Утворення Української Центральної Ради, її соціальна база, програма. М.С.Грушевський і В.К. Винниченко. Утворення рад робітничих, селянських та солдатських депутатів. Взаємовідносини Центральної Ради і Тимчасового Уряду. Перший Універсал Центральної Ради. Формування Генерального секретаріату. Другий Універсал Центральної Ради. Липнева криза Тимчасового Уряду та погіршення політичного та економічного становища в Україні влітку та восени 1917 р. Корніловський заколот та Україна. Ставлення політичних сил та партій України до збройного повстання у Петрограді в жовтні 1917 р. Боротьба проти органів Тимчасового Уряду в Україні. Третій Універсал Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки. Боротьба більшовиків за владу. Виникнення в Україні радянського уряду. Вторгнення більшовицьких військ. Четвертий Універсал Центральної Ради та проголошення незалежності України. Брестський мир та німецько-українська угода. Окупація України німецькими та австро-угорськими військами. Криза Центральної Ради навесні 1918 р. Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурна політика. Повстансько-партизанська боротьба проти окупантів. Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії. Її склад, соціальна база, політика. Соціальні програми Директорії. Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР. Війна з Польщею. Визвольний рух у Північній Буковині та Закарпатті. Інтервенція Антанти на півдні України. Друга війна УНР і Радянської Росії. Встановлення влади рад в Україні на початку 1919 р. Особливості політики «воєнного комунізму». Селянський повстанський рух. Окупація України військами

А.Денікіна. Війська УНР і ЗУНР та їхні відносини з денікінцями. Визволення України від денікінських військ і відродження УСРР в кінці 1919 р. Варшавський договір Ю. Пілсудського і С. Петлюри, радянсько-польська війна. Розгром Врангеля. Ризький мирний договір. Основні уроки національно-демократичної революції в Україні. Головні причини поразки національно-визвольної боротьби.

Україна в 1920-х роках: адміністративно-територіальний устрій, політика «воєнного комунізму» нова економічна політика, культурне та духовне життя українського народу. Внутрішнє і міжнародне становище. Політична криза на початку 1921 р. Державний статус України в 1921–1922 рр. Юридичне оформлення Союзу РСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу. «Воєнний комунізм»: заходи, здійснення та наслідки. НЕП і особливості його впровадження в Україні. Причини і масштаби голоду 1921–1922 рр. в Україні. Адміністративно-територіальний устрій. Чотиріступенева та триступенева система управління. Здійснення політики коренізації. Українізація. О. Шумський, М. Хвильовий. Підсумки українізації.

Українська РСР в 1930-х рр.: індустріалізація, колективізація, громадсько-політичне, духовне та культурне життя. Згорання нової економічної політики. Курс на «розгорнуте будівництво соціалізму по всьому фронту». Здійснення форсованої індустріалізації. Перехід до директивного планування. Виробниче змагання. Стахановський рух. Результати розвитку промисловості в роки першої і другої п'ятирічок. Хлібозаготівельна криза 1928–1929 рр. Поворот до суцільної колективізації. Знищення селян-власників. Завершення колективізації основної частини селянських господарств у 1931–1932 рр. Деградація сільськогосподарського виробництва в одержавлених колгоспах. Економічний терор хлібозаготівельних комісій, голодомор 1932–1933 рр. і його наслідки. Зростання культу особи Сталіна. Репресії в Україні. Судові політичні процеси 30-х років. Чистки партії. Знищення керівництва КП(б)У. Згорання політики українізації. Національно-культурна політика державної партії в УРСР 30-х років. Згорання української освіти та української преси. «Розстріляне відродження». Література та мистецтво на службі у більшовицької держави: доба великого міфотворення. Конституція СРСР 1936 р.

Західноукраїнські землі в 1921–1939 рр. Правлячі кола Польщі та українське питання: радикали та помірковані. Полонізація: цілі, засоби та наслідки. Пацифікація 20-х років, радикалізація громадсько-політичного життя. Головні політичні течії та організації: українське народно-демократичне об'єднання, соціалісти, соціал-демократи, КПЗУ. Чинний націоналізм Д. Донцова. Створення Організації українських націоналістів на чолі з Є. Коновальцем. Тактика терору та її наслідки. Криза в діяльності ОУН в кінці 30-х років. Труднощі в розвитку національно-визвольного руху на Буковині. Прояви радикалізму та екстремізму. Проголошення статусу самоврядування Закарпаття після Мюнхенської угоди. Крах орієнтації на Німеччину. Окупація Закарпаття угорськими військами.

Україна під час Другої світової війни. Українське питання в політиці Німеччини і Радянського Союзу напередодні Другої світової війни Пакт Молотова-Ріббентропа. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УРСР та їх «соціалістичне перетворення» в Західній Україні. Напад Німеччини та її союзників на СРСР. Катастрофічні поразки 1941 р. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Бої за Донбас. Окупаційний режим Німеччини та її сателітів. План «Ост». Розгортання більшовицького і націоналістичного руху опору проти окупантів. Діяльність комуністичного підпілля і радянських партизанів. Утворення Української повстанської армії. Перемога Червоної армії під Сталінградом і початок визволення території України. Розгортання наступу на Лівобережну Україну після Курської Битви. Битва за Дніпро. Бої на Правобережжі і в західних областях. Взаємовідносини радянських партизанів з ОУН-УПА. Перехід націоналістів до тактики двофронтової боротьби. Завершення боїв за Україну восени 1944 р. Повернення радянської влади. Наслідки війни для України: матеріальні та демографічні втрати. Внесок українського народу в розгром нацистської Німеччини.

Особливості соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку України в другій половині 1940-х – першій половині 1980-х роках. Труднощі відбудови народного господарства. Голод 1946–1947 рр. Насильницька колективізація західних областях України. Нова смуга масових репресій проти

громадян України. Львівський церковний собор 1946 р. і ліквідація української греко-католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН-УПА з тоталітарним ладом. Ідеологічний наступ сталінщини на культурно-національного відродження. Україна після смерті Сталіна. Ідеологічна кампанія з нагоди 300-річчя Переяславської ради. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа. Заходи щодо удосконалення управління і модернізації промисловості. Спроби подолання кризи сільському господарстві. Участь України в освоєнні східних регіонів СРСР і цілинних земель. Хрущовська «відлига» і її характер в Україні. Спроби лібералізації політичного режиму. Критика культу особи Сталіна. Початок реабілітації жертв сталінських репресій. Реформи М.С.Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення. Зміни кремлівському керівництві у жовтні 1964 р. та їх наслідки для України. Реформи середини 60-х років, їх згортання консерваторами в партійно-державному керівництві. Екстенсивний розвиток сільського господарства; шкідливість кампанії щодо ліквідації «неперспективної сіл». Зародження руху «шестидесятників», їх роль у національно-культурному житті. Зупинення реабілітації і замовчування злочинної діяльності Сталіна. Звільнення П.Ю.Шелеста. В.В.Щербицький як провідник русифікаторської політики центру. Політичні репресії 60-70-х років. Виникнення правозахисного і дисидентського руху. Соціально-економічний розвиток України в період реформаторської діяльності М.С.Горбачова. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Відновлення критики сталінізму. Національне пробудження українського народу.

Розпад Радянського Союзу і відродження незалежності України.

Народження Народного руху України і перетворення його в опозиційну до КПРС силу. Перші роки демократизації суспільно-політичного життя і утворення нових політичних партій та громадських об'єднань. Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р. Формування парламентської опозиції – «Народної ради». Прийняття Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Спроба серпневого (1991 р.) перевороту в Москві та його наслідки для України. Схвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ.

Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991р. і вибори Президента України. Л.М.Кравчук – перший Президент України. Денонсація Договору 1922 р. про утворення СРСР. Угода про Співдружність Незалежних Держав.

Україна в умовах незалежності. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Затвердження державної символіки України. Зміцнення державних кордонів. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту України. Формування багатопартійності у країні. Становлення політичних партій: КПУ, СПУ, ПСПУ, НДПУ, СДПУ(о), НРУ, КУН та інші. Тенденції у розвитку багатопартійності. Прийняття Конституції України, її основні засади та положення. Зовнішня політика України, її основні напрямки розвитку та пріоритети. Відносини між Україною і Спільною Незалежних Держав, Європейською Спільною, Росією та США. Економічні процеси: основні напрямки та тенденції, успіхи та труднощі. Помаранчева революція (2004 р.). Революція Гідності (2013-2014 р.). Окупація Росією Криму та частини Донбасу, початок російсько-української війни. Декомунізація. Становище в економіці. Наука та культура в Україні. Нові тенденції в розвитку науки. Культурні процеси у державі. Розвиток української освіти.

Література

1. Артуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник. Львів, 2016.
2. Археологія України : Курс лекцій / ред. Л. Л. Залізняка. Київ, 2005. 502 с.
3. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. Харків, 1993.
4. Баран В. Д., Баран Я. В. Історичні витоки українського народу. Київ, 2005.
5. Бойко О. Історія України в XX ст. (20-90-ті роки). Ніжин, 1994.
6. Борисенко В. Курс української історії з найдавніших часів до XX століття. Київ, 1996.
7. Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ, 1995.
8. Винокур І. С. Археологія України : Підручник для студентів історичних спеціалізованих вузів. Тернопіль, 2004. 480 с.
9. Газін В. В. Історія України середини XVI – XVIII ст. : навчально-методичний посібник для студентів історичних факультетів. Кам'янець-Подільський, 2012. 224 с.
10. Голиш Г. М. Історія історичної науки від найдавніших часів до кінця XIX століття : підручник. Черкаси, 2015. 259 с.
11. Грицак Я. Нариси Історії України: Формування модерної української нації XIX-XX ст. – Київ: Генеза, 2000.
12. Історіографічний словник : Навчальний посібник для студентів історичних факультетів університетів. Харків, 2004. 319 с.
13. Історія України в особах: XIX століття. Кол. авторів: В. С. Шандра (керівник). Київ, 2015.
14. Історія України: курс лекцій / кол. авт. І. М. Заболотна [та ін.]. Чернівці, 2015. 756 с.
15. Історія суспільних рухів і політичних партій в Україні (XIX ст.-1920 р.). Львів, 1993.

16. Калініченко В.В., Рибалка І.К. Історія України. Ч.ІІІ. 1917-2003. Підручник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Харків, 2004.
17. Кормич Л. І., Багацький В. В. Історія України від найдавніших часів і до ХХІ століття: навчальний посібник. Харків, 2004.
18. Крупник Л. О. Історія України: формування етносів, нації, державності: навчальний посібник. Київ, 2017. 213 с.
19. Литвин В., Мордвінцев В., Слюсаренко А. Історія України. Навч. посібник. – К., 2002.
20. Макарчук С. А. Джерелознавство історії України : Навчальний посібник. Львів, 2008. 510 с.
21. Макарчук С. А. Етнічна історія України: Навч. посіб. Київ, 2008.
22. Мицик Ю., Бажан О. Історія України. Навчальний посібник. Київ, 2015.
23. Надольська В. В. Етнологія: термінологічно-понятійний довідник. Луцьк, 2009. 242 с.
24. Савчук Б. Українська етнологія. Івано-Франківськ, 2004.
25. Скорейко Г. М. Джерелознавство історії України: навчально-методичний посібник. Чернівці, 2011. 180 с.
26. Танцюра В. І. Історія України: навчальний посібник. Харків, 2016. 490 с.
27. Танцюра В., Греченко В., Калініченко В. та ін. Політична історія України: Посібник для вузів. Київ, 2002.
28. Терський С. В. Археологія України (середньовічна доба) : навчальний посібник. Львів, 2017. 254 с.
29. Українські традиції. Упоряд. О. В. Ковалевського. Харків, 2004.
30. Хрящевська Л. М. Етнографія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв, 2014. 248 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма фахового вступного випробування з історії України для вступу на навчання за ступенем «Бакалавр» денної та заочної форм навчання за спеціальностями: 014 Середня освіта (Історія), 032 Історія та археологія (на основі ОКР Молодший спеціаліст)

Укладач: Вовк Олександр Володимирович – кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України

Навчально-науковий інститут історії та філософії
СумДПУ імені А.С. Макаренка, 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87